

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду : міжнародний документ від 17 лип. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
2. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серп. 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text.
3. Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів в Україні: сучасні виклики та особливості доказування // Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 626–629. URL: <https://surl.li/orpmbg>
4. Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності держави-агресора за найтяжчі міжнародні злочини // New Ukrainian Law. 2023. № 1. С. 146–151. URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/441>.
5. Чернецька О. В. Міжнародне співробітництво під час розслідування воєнних кримінальних правопорушень // Ірпінський юридичний часопис: серія «Право». 2023. № 2 (11). С. 124–131. URL: <https://surl.li/gxibrp>

Деміч Діана Сергіївна

здобувачка вищої освіти інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ МКС У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НЕВІДВОРОТНОСТІ ПОКАРАННЯ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ

Питання розбудови ефективної архітектури міжнародної безпеки в сучасному правовому просторі нерозривно пов'язане з функціонуванням дієвих механізмів правосуддя. У період глобальної турбулентності та чисельних збройних конфліктів Міжнародний кримінальний суд (далі - МКС) виступає ключовим інституційним інструментом, покликаним реалізувати фундаментальний юридичний принцип - невідворотність покарання за найтяжчі міжнародні злочини. Правова природа МКС, закладена Римським статутом 1998 року, визначає його не просто як судову інстанцію, а як постійний превентивний механізм, що діє від імені світової спільноти [1].

Центральним елементом, що забезпечує життєздатність системи МКС, є принцип комплементарності. Згідно з нормами міжнародного права, основний обов'язок щодо здійснення кримінального переслідування за воєнні злочини покладено на національні правові системи. МКС, відповідно до статті 17 Римського статуту, вступає у справу лише тоді, коли держава не виявляє бажання або об'єктивно не здатна провести розслідування чи судове переслідування належним чином [2]. Такий підхід створює дворівневу систему захисту правопорядку, де міжнародна юстиція виступає «останнім

рубежем» правосуддя у разі неефективності або політичної заангажованості внутрішніх державних механізмів [3].

Реалізація принципу невідворотності покарання в практиці МКС базується на кількох безпрецедентних правових конструкціях. По-перше, це абсолютна відмова від імунітетів посадових осіб. Стаття 27 Римського статуту імперативно встановлює, що жоден офіційний статус - чи то глави держави, чи члена уряду чи парламенту - не звільняє особу від індивідуальної кримінальної відповідальності та не є підставою для пом'якшення вироку [1]. Ця норма деконструє традиційну концепцію державного імунітету, яка тривалий час дозволяла вищому політичному та військовому керівництву уникати відповідальності за системні порушення законів і звичаїв війни. Практика видачі ордерів на арешт вищих посадових осіб підтверджує функціональність цієї норми незалежно від фактичної політичної ваги підозрюваного [4].

По-друге, критично важливою гарантією правосуддя є встановлена Статтею 29 Статуту відсутність строків давності для злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду [1]. Це означає, що часовий проміжок, який минув з моменту вчинення діяння, не може бути правовою підставою для звільнення від відповідальності. Такий підхід має потужний превентивний ефект, оскільки позбавляє злочинців надії на легалізацію статусу через зміну політичних епох чи закінчення термінів переслідування.

Особливу роль МКС відіграє в процесі уніфікації стандартів доказування. Офіс Прокурора застосовує жорсткі протоколи збору та збереження доказів, що включають цифрову криміналістику, аналіз супутникових знімків та багаторівневі системи захисту свідків. Така методологія не лише забезпечує юридичну чистоту процесу, а й формує об'єктивну базу фактів, яку неможливо ігнорувати на міжнародному рівні [5]. Навіть за умов неможливості негайного затримання підозрюваного, наявність офіційного обвинувачення суттєво обмежує його міжнародну легітимність, роблячи особу суб'єктом постійного правового тиску.

Проте ефективність МКС безпосередньо корелює з рівнем міждержавної співпраці. Оскільки Суд позбавлений власного силового чи поліцейського апарату, виконання ордерів на арешт та забезпечення явки обвинувачених цілком залежить від добросовісного виконання державами-учасницями своїх зобов'язань. Проблема відмови від співпраці окремих країн залишається одним із найбільш гострих викликів для системи міжнародної юстиції [6].

У підсумку, роль Міжнародного кримінального суду полягає у створенні глобального середовища, де злочин стає «невигідним» та політично токсичним. Суд не лише карає, а й встановлює юридичні межі дозволеного в умовах збройних конфліктів. Для держав, що стикаються з агресією, діяльність МКС є інструментом інтеграції національного досвіду боротьби з безкарністю у світову систему правосуддя, гарантуючи, що жоден воєнний злочин не залишиться поза межами правового реагування.

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
2. Гнатівський М. М. Міжнародне кримінальне право: навч. посібник. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2021. 240 с.
3. Зелінська Н. С. Міжнародне кримінальне право в системі міжнародного правосуддя: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 544 с.
4. Короткий Т. Р., Мельник С. Б. Міжнародний кримінальний суд: підручник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 680 с.
5. Кузнецов В. В. Проблеми та перспективи співпраці держав із Міжнародним кримінальним судом. *Право України*. 2023. № 5. С. 80–92.
6. Schabas W. A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. Oxford University Press, 2020. 1648 p.

Жила Олександр Борисович,
Заступник начальника управління
Офісу Генерального прокурора,
аспірант кафедри кримінального
процесу НАВС

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СКАСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відповідно до ст. 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод «кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права» [1].

Прецедентна практика Європейського суду з прав людини виробила позицію щодо тлумачення цього положення, стверджуючи, що перша і найважливіша вимога ст. 1 Протоколу № 1 полягає в тому, що будь-яке втручання державної влади у мирне користування майном має бути правомірним. Держави мають право контролювати використання майна шляхом застосування «законів». Питання про те, чи було досягнуто справедливого балансу між вимогами загального інтересу суспільства та потребою захисту фундаментальних прав особи набуває значення лише після того, як буде встановлено, що втручання відповідало вимозі правомірності і не було свавільним (п. 33 рішення у справі «Frizen v. Russia» від 24.03.2005) [2].

Під час накладення арешту на майно обмежується право власності конкретної особи. Тому держава має визначати дієві гарантії захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження під час здійснення арешту майна. Однією із таких гарантій кримінального